

خارج الفقہ

۱۸-۷-۲۰۲۱ فقه اکبر ۲

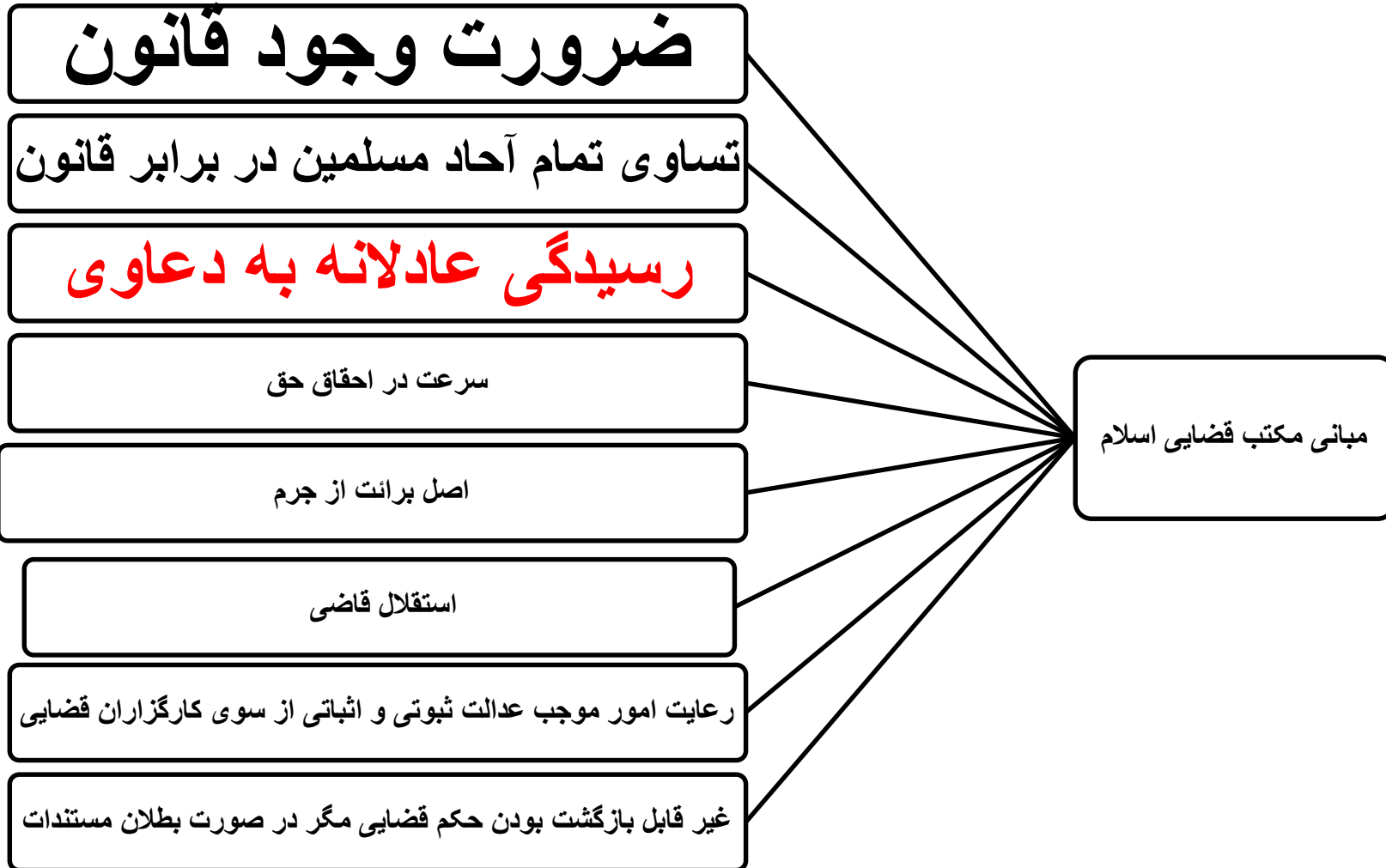
۸

(مکتب و نظام قضایی اسلام)

دراسات الاستاذ:

مهدي الهادي الطهراني

مبانی مکتب قضایی اسلام

رسیدگی عادلانه به دعاوی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ
 بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَ لَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوْ
 الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ
 فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ
 أَن تَعْدِلُوا وَإِن تَلَوُّوا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ
 اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

رسیدگی عادلانہ بہ دعاوی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ
 شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ
 قَوْمٍ ظَلَمُوا إِلَّا تَعَدَّلُوا أُولَٰئِكَ هُوَ
 أَقْرَبُ لِلظَّالِمِينَ وَانصُرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
 خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَالُونَ لِلْسُّخْتِ فَاِنْ
 جَاؤُوكَ فَاخْكُمْ بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرَضْ عَنْهُمْ
 وَ اِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ
 شَيْئًا وَ اِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ
 بِالْقِسْطِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا
 وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَ
 ادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا
 بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

رسیدگی عادلانه به دعاوی

وَ لِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ
رَسُولُهُمْ قَضَىٰ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَ
هُمْ لَا يُظْلَمُونَ

رسیدگی عادلانہ بہ دعاوی

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا
 مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ
 بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ
 وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ
 وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

رسیدگی عادلانه به دعاوی

- فصل دوم - دادرسی عادلانه و راهکارهای تضمین آن
- از دستورالعمل حفظ کرامت و ارزش های انسانی در قوه قضاییه
- ماده ۴
- در نظام قضایی ایران، دادرسی عادلانه مستند به اصول متعدد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، از جمله اصول نوزدهم، بیستم، بیست و دوم، سی و دوم، سی و چهارم تا سی و نهم، یک صد و شصت و پنجم تا یک صد و شصت و نهم و برخی قوانین و مقررات است

رسیدگی عادلانه به دعاوی

- و بر این اساس، مراجع قضایی مکلف اند اصولی چون علنی بودن محاکمات، قانونی بودن جرم و مجازات، تساوی همگان در برابر قانون و عدم هرگونه تبعیض ناروا، منع بازداشت خودسرانه، حق متهم بر تفهیم اتهام و محاکمه در اسرع وقت و دسترسی به وکیل، برائت، منع شکنجه برای اخذ اقرار، حق دادخواهی، استقلال و بی طرفی مرجع قضایی، برابری امکانات دفاع، تناظر و همچنین حمایت از حیثیت و کرامت ذاتی انسان و حفظ حرمت و مصونیت جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص را در تمام فرآیند رسیدگی مقررات قانونی مربوط را رعایت نمایند.

رسیدگی عادلانه به دعاوی

- ماده ۳۳- این دستورالعمل مشتمل بر پنج فصل و درسی و سه ماده و هشت تبصره در تاریخ ۱۳۹۸،۴،۲۲ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا است.

رسیدگی عادلانه به دعاوی

رسیدگی عادلانه به دعاوی

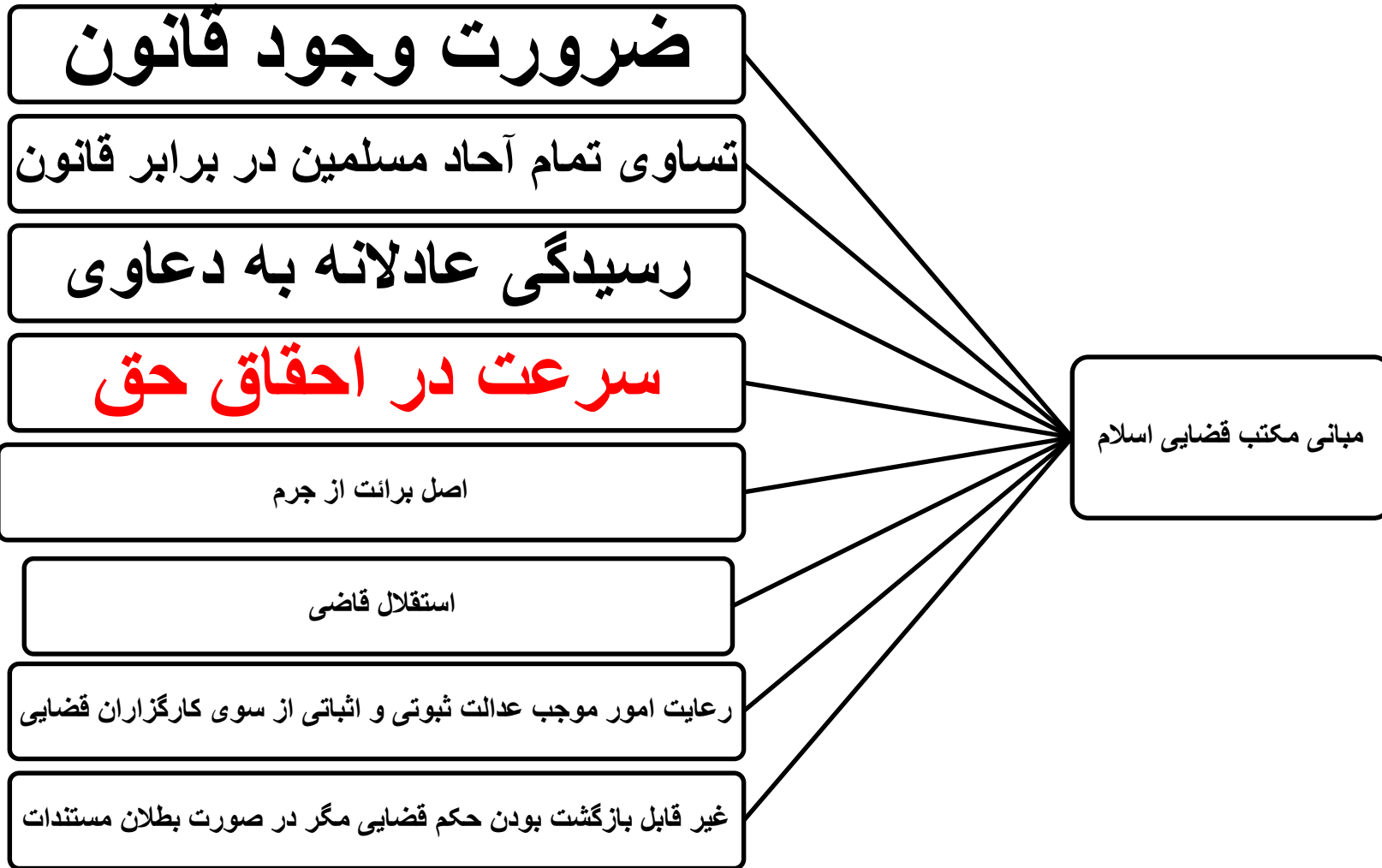

رسیدگی عادلانه به دعاوی

رسیدگی عادلانه به دعاوی

مبانی مکتب قضایی اسلام

مبانی مکتب قضایی اسلام

ضرورت وجود قانون

تساوی تمام آحاد مسلمین در برابر قانون

رسیدگی عادلانه به دعاوی

سرعت در احقاق حق

اصل برائت از جرم

استقلال قاضی

رعایت امور موجب عدالت ثبوتی و اثباتی از سوی کارگزاران قضایی

غیر قابل بازگشت بودن حکم قضایی مگر در صورت بطلان مستندات

**سرعت
دادرسی**

مبانی مکتب قضایی اسلام

سرعت در رسیدگی به دادخواهی

- ۵. تأخیر حکم
- با توجه به بحثی که گذشت، قاضی نمی تواند پس از روشن شدن حکم و ابای دو طرف دعوا از صلح، صدور حکم را به تأخیر اندازد. اما اگر حکم روشن نشده باشد، قاضی باید تا وضوح مطلب، صدور حکم را به تعویق اندازد و پس از آشکار شدن آن، حکم را صادر کند.*
- *ر.ک: المحقق الحلّی، شرائع الاسلام، صص ۳۱۹-۳۱۸، چاپ سنگی.

سرعت در رسیدگی به دادخواهی

- در فقه اسلامی تنها صورتی که برای تأخیر حکم جایز شمرده شده، همین حالتی است که حکم هنوز واضح نیست و در نتیجه، اجازه ای برای صدور حکم وجود ندارد.
- با این وصف، قاضی در حالات طبیعی نمی تواند به عذری مانند زیادی دعاوی ارجاعی به او، از رسیدگی کامل به پرونده ای که نوبت آن فرارسیده و گذشت زمان در روشن شدن وضعیت آن نقش ندارد، سرباز زند.
- چه رسد به اینکه تأخیر، باعث از بین رفتن شواهد جرم یا اسناد اثبات مدعا گردد که بدون شک چنین تأخیری حرام است.

سرعت در رسیدگی به دادخواهی

- نتیجه ی نهایی
- از مجموع آنچه گذشت دو نکته ی مهم در باب قضاوت اسلامی می توان نتیجه گرفت:
- ۱. قضای اسلامی نه تنها باید ثبوتاً عادل باشد، بلکه باید رعایت عدالت اثباتی را با کمال جدیت بنماید.
- ۲. در قضاوت اسلامی سرعت در رسیدگی به دادخواهی و صحت و اتقان دادرسی با یکدیگر مورد تأکید و اصرار قرار گرفته اند و هیچ یک نباید فدای دیگری گردد.